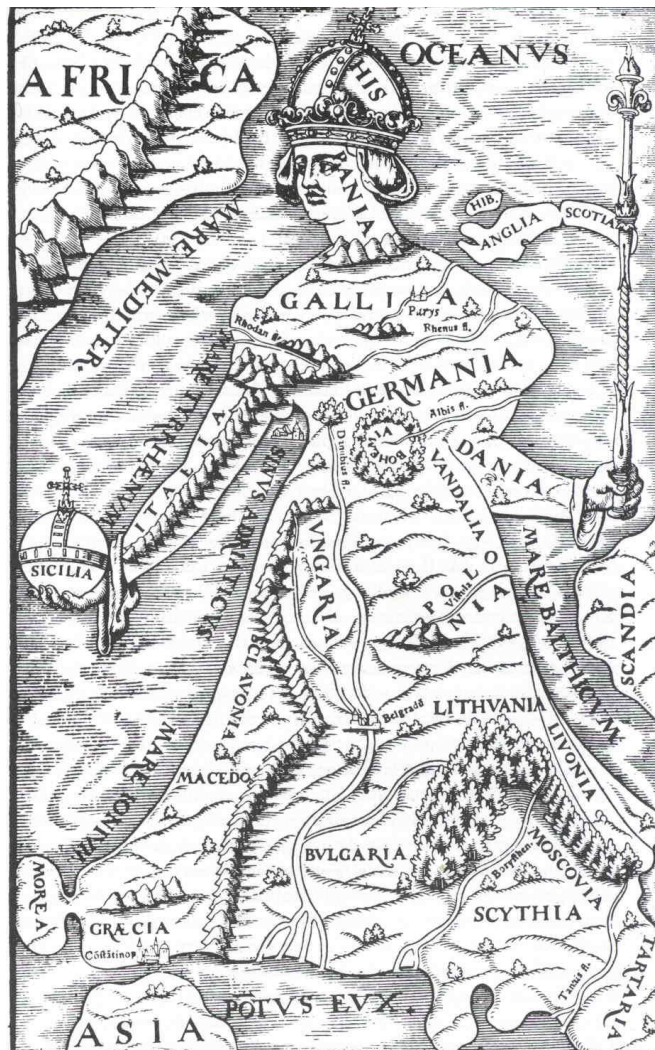

Studievejledning for Modul 2

Forløb D

Det moderne samfunds tilblivelse

*Europa som en dronning. Træsnit i Münsters Cosmographia, 1588.
Kortet, der findes i flere versioner, vidner dels om, at man nu opfattede Europa som en geografisk
enhed, dels om Spaniens ambition om at være Europas kronede hoved.*

Det Samfundsvidenskabelige Basisår

**Aalborg Universitet
Forårssemesteret 2008**

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
Forløbsbeskrivelse	5
Projektemner	6
Kompetencemål	6
Vejledende krav til projektrapporten	7
Videnskabsteori.....	13
Videnskabsteori – forelæsningsrække (1-6)	15
Litteratur- og informationssøgning	16
Samlet litteraturliste, forløb D	16

Forløbsbeskrivelse

Emnet for forløb D er "Det moderne samfunds tilblivelse" i 1700- og 1800-tallets Europa, perioden ca. 1700-1914. Det moderne samfunds tilblivelse var en omfattende proces af både økonomisk, politisk, social og kulturel karakter.

Det var en forandringsproces, der involverede nye opfattelser af centrale aspekter i samfundet – herunder oplysningstidens tro på fornuft og viden som samfundsforandrende faktorer og ikke mindst de nye idéer om folkesuveræniteten og menneskerettigheder, om borgeren som politisk individ og aktør. Det var en forandringsproces, der indebar nye former for organisering af samfundets økonomiske liv, med markedet som den centrale institution og det moderne lønarbejdes opkomst; nye former for kollektive identiteter, herunder nationalismen, der fra starten af det 19. århundrede var forbundet med liberalismen og i slutningen i stigende grad blev forbundet med konservatismen. Opkomsten af et nyt internationalt system, baseret på nationalstaterne og magtbalance-princippet, blev et vigtigt aspekt heraf.

I forløbet vil vi se på de nye former for organisering af samfundets økonomiske, politiske, sociale og kulturelle liv, som er forbundet med det moderne samfunds udvikling, herunder opkomsten af nye institutioner og nye idéer. Sammenhængen mellem nye idéer og sociale forandringer vil være et hovedtema, herunder også spørgsmål vedr. sammenhængen mellem oprør, revolutioner og ændrede livsvilkår.

De klassiske problemstillinger om kontinuitet og brud vil stå centralt, og sigtet er at anlægge et helhedsperspektiv på det moderne samfunds udvikling, hvor både økonomi, politik og idéer inddrages.

I studienævnets beskrivelse af forløbet står der, at formålet med forløbet er at forklare de moderne samfunds tilblivelse i 1700- og 1800-tallets Europa og i tilknytning hertil at diskutere definitioner af "det moderne" og forskellige historiske forklaringer på overgangen fra såkaldt "traditionelle" til "moderne" samfund. Disse temaer vil selvsagt indgå.

Undervisningen i foråret 2007 vil blive tilrettelagt som en kombination af fællesforelæsninger for forløbet, seminarer og projektarbejde. I et fælles kursusforløb vil følgende temaer blive behandlet:

1. Europa 1700–1914 – Hovedlinjer
2. 1700-tallet – Oplysningstid
3. Den franske revolution – idéer om folkesuveræniteten, om revolution og forandring
4. Markedsøkonomiens udvikling og arbejdet – den nye økonomi
5. Den intellektuelle revolution – rationalisme, romantik, empirisme, sekularisering
6. Nationen – nye kollektive identiteter
7. Fra undersåt til borger - den nye politik (de store politiske ideologier)

8. Det nye internationale system – fra den westphalske fred (1648) til Paris (1919).

Under hvert tema præsenteres og diskuteres forskellige videnskabelige opfattelser og synspunkter i historieskrivningen herom. Se Tema–forelæsningsrækken på side 12.

Til forelæsningsrækken vil vi benytte en fælles grundbog: Knud J.V. Jespersens *Stat og nation* (1999), der oprindeligt er udkommet som bind 4 af samleværket *Det europæiske hus*, red. af Søren Mørch (København 1991). Derudover vil der blive udarbejdet et kompendium med udvalgte tekster.

Projektemner

Der er en mængde spændende projektemner, og vi forestiller os, at der kan skrives og laves projekter inden for hele det brede felt, som temaforelæsningerne omfatter, dvs. europæisk historie ca. 1750–1914. Emnerne vil blive præsenteret og uddybet ved den første forelæsning. Eksempler:

- Religion og oplysning
- Europatanken - Europa og verden, eksempelvis med afsæt i Napoleon
- Demokratiets fremmarch
- Politiske ideologier og sociale bevægelser
- Socialisme og arbejderbevægelse før 1914
- Nye nationalstater – eksempelvis Italien (1861) og Tyskland (1871)
- Krig og samfund – herunder årsager til 1.verdenskrig.

Kompetencemål

Ud over, at projektforsløb D skal give et grundlæggende kendskab til dansk og europæisk historie ca. 1700-1914, er målet, at den studerende efter endt projektforsløb kan:

- Redegøre for eget projekt som en tolkning, dvs. udpege de centrale elementer i egen argumentation
- Relatere økonomiske, politiske, sociale og kulturelle forandringer til hinanden, og med udgangspunkt heri diskutere forklaringer af samfundsændringer i perioden og sammenligne forklaringer i litteraturen og i eget projekt
- Identificere forskellige historieopfattelser i de forklaringer, der gives i forskningslitteraturen
- Diskutere styrker og svagheder ved besvarelsen af den valgte problemstilling.

Vejledende krav til projektrapporten

Hovedkravet til projektrapporten er, at der er en klar og velargumenteret sammenhæng mellem problemstilling/problemformulering, teorier/forklaringer, empiriske undersøgelser og konklusion ("den røde tråd"). Rapporten skal desuden være formuleret i et sagligt og præcist sprog.

Et historieprojekt indeholder:

1. Problemstilling og problemformulering inklusive afgrænsning
2. Diskussion af problemstillingens relevans
3. Forskningsoversigt eller forskningsdiskussion
4. Teori
5. Metode
6. Præsentation af kildemateriale
7. Videnskabsteori
8. Analyse af problemstillingen
9. Konklusion
10. Litteraturliste og noter
11. Procesdel.

Men ikke nødvendigvis i denne rækkefølge.

Rækkefølgen af punkterne og vægten af dem er afhængig af, hvilken type projekt I skriver.

1. Problemstilling og problemformulering inklusive afgrænsning

Der skal være en argumenteret og dokumenteret redegørelse for problemstillingen (emnet), som munder ud i en klar og præcis problemformulering.

Problemstillingen kan være et historisk fænomen eller et begivenhedsforløb, som I vil forstå/forklare. Historikere beskæftiger sig typisk med at finde forklaringer på forandringer.

At problemstillingen skal være *argumenteret* betyder, at I skal argumentere for, at den er interessant at beskæftige sig med. Det kan I gøre på flere måder:

- Én måde er at se på andres forklaringer og derudfra formulere jeres egen opfattelse, gennem en kritik af tidligere forklaringer.
- I kan også formulere et problem (eller en hypotese) med udgangspunkt i en teori eller nogle generelle antagelser.
Hensigten med at anvende en teori er ikke at teste, om den er rigtig, men at bruge den som redskab til at forstå et historisk fænomen eller et begivenhedsforløb bedre.
- En tredje måde er at "låne" en hypotese.

I undersøger det samme fænomen på en anden lokalitet og/eller i et andet tidsrum.

At problemstillingen skal være *dokumenteret* betyder, at I skal underbygge den viden, I har, ved at henvise til litteratur og/eller kildemateriale.

Problemformuleringen består som regel af et eller flere ”hv”-spørgsmål: Hvad, hvornår, hvordan? Ofte vil der være et overordnet spørgsmål (et hvorfor-spørgsmål) eller en hypotese, som kan besvares eller belyses ved at spørge om hvad, hvornår, hvordan.

I forbindelse med problemformuleringen skal projektet *afgrænses i tid og rum*, og der skal *argumenteres* for disse afgrænsninger.

2. Diskussion af problemstillingens relevans

Der må gerne være en diskussion af problemstillingens relevans. Hvorfor er netop denne problemstilling spændende og interessant at beskæftige sig med? Her inddrages historien (inklusive nutiden) mere bredt til at perspektivere det, I undersøger i projektet.

Det behøver ikke være et langt afsnit, men kan eksempelvis bruges som indledning/forord. Det kan også komme efter problemformuleringen som et selvstændigt afsnit eller som en perspektivering til sidst.

3. Forskningsoversigt eller forskningsdiskussion

Der *skal* være en forskningsoversigt eller forskningsdiskussion. Hvad er der tidligere skrevet om dette emne? Hvem har ment hvad? Er der tale om en omfattende diskussion, nævnes hovedpunkter.

Afsnittet tjener til senere at kunne relatere egne konklusioner til det, der i øvrigt er skrevet om samme emne. Det kan som nævnt også bruges som afsæt for problemformuleringen, og i så fald skal det naturligvis stå i problemstillingsafsnittet.

4. Teori

Teori inddrages i det omfang, det er relevant! Dvs. at der ikke er noget krav om, at der skal være en teori eller et teoriafsnit. I det hele taget arbejder de fleste historikere med teorier på en lidt anden måde, end man traditionelt gør i andre samfundsvidenskaber: Hvor formålet i samfundsvidenskaberne ofte er at finde frem til en teori (et generelt udsagn om en klasse af fænomener), arbejder historikere som nævnt med *forklaringer* af historiske forandringer.

Det betyder ikke, at vi ikke kan få meget ud af f.eks. komparation eller af at se på, i hvor høj grad der er tale om generelle træk. Men i alle tilfælde er formålet ikke at

finde frem til en teori. Formålet er at finde en forklaring. Teorier betragtes af de fleste historikere som heuristiske redskaber (inspirations- og arbejdsredskaber).

Et historieprojekt behøver altså ikke indeholde et teoriafsnit, men i forbindelse med en analyse har vi ofte brug for begreber og definitioner. Klare definitioner er helt indlysende nødvendige, når vi skal finde ud af, om noget er eller ikke er.

Definitioner kan, hvis der ikke er et teoriafsnit, sagtens præsenteres i metodeafsnittet.

5. Metode

Et metodeafsnit - eller en redegørelse for projektdesign - er obligatorisk. Afsnittet skal indeholde en *argumenteret* disposition for projektet. Hvilke hovedafsnit eller kapitler er der? Hvad er formålet med dem, dvs. hvordan bidrager de hver især til at belyse problemstillingen? Hvilket materiale (litteratur og evt. kilder) vil I inddrage? Og hvordan hænger det hele sammen?

Hvor man i samfundsvidenskaberne ofte vil starte med en teori, som dernæst operationaliseres til en konkret undersøgelse, findes der i historieforskningen flere måder at undersøge en problemstilling på, afhængigt af typen af projekt eller problemstilling (se pkt. 7).

6. Præsentation af kildemateriale

Der stilles ikke krav om, at I skal inddrage originalt kildemateriale i P3. Hvis I gør det, skal kilderne præsenteres mhp. at diskutere, hvilke skævheder eller mangler der kan være i materialet, og hvilke konsekvenser det får for belysning af problemstillingen.

En bredere problemstilling, hvor analysen har præg af syntese vil typisk basere sig på eksisterende litteratur, der så bruges som kilde.

I forbindelse med problemstillingen kan I godt, hvis problemet er formuleret med afsæt i en forskningsdiskussion, allerede her have præsenteret nogle af de værker, som I siden hen bruger som kilde. Det kan muligvis lyde besynderligt, at man kan bruge en bog som kilde samtidig med, at man andetsteds har fremhævet dens mangler/skævheder, som udgangspunkt for selv at komme med et (andet og bedre) bud på en forklaring. Men en og samme bog kan sagtens anvendes på begge måder, når man blot gør sig det klart.

Forskellen er, at i forskningsoversigten trækker I hovedsynspunkter i værket frem, mens I her hæfter jer ved samme bogs kildemateriale. Hvilket kildemateriale bygger bogen på? Bygger den på andres fremstillinger? Og hvilken betydning kan det have for brugen af bogen som kilde i projektet?

At basere projektet på værker, der fortrinsvis trækker på andres undersøgelser, er ikke nødvendigvis dårligere end at bygge på et værk, hvor forfatteren selv har analyseret det originale kildemateriale, men I skal være opmærksomme på det kildemateriale, jeres udvalgte litteratur/kilder selv bygger på.

7. Videnskabsteori

Kurset i videnskabsteori evalueres som en integreret del af projektet i P3. Projekt rapporten skal derfor indeholde videnskabsteoretiske overvejelser. Det kan gøres på flere måder:

- Som en del af problemformulering og metode
- Som en perspektivering af projektet til sidst.

8. Analyse af problemstillingen

Hvordan analysen skal opbygges afhænger af, hvilken type projekt I skriver:

- En syntese.
Er ofte opbygget kronologisk, men ikke nødvendigvis. Analysen styres af et overordnet syn på udviklingen i perioden og skal sandsynliggøre dette overordnede syn.
- En detailundersøgelse.
Her vil forskningsspørgsmålene ("hv"-spørgsmålene) styre disponeringen af stoffet.
- Et historiografisk projekt.
Her er der fokus på, hvad forskellige historikere har skrevet om emnet.

9. Konklusion

Der skal være en konklusion, som ikke bare er en opsummering, men trækker tråde og viser sammenhænge. I konklusionen skal det, I har fundet ud af, sættes ind i sin kontekst og relateres til den hidtidige forskning.

10. Litteraturliste og noter

Der skal være en litteraturliste, og der skal være henvist korrekt til den anvendte litteratur og til evt. kildemateriale.

Fodnoter benyttes ofte i historiske fremstillinger, men bygger projektet alene på trykt litteratur, kan henvisning til forfatter, trykkeår og sidetal i en parentes i selve teksten også bruges.

Litteraturlisten omfatter trykte fremstillinger (bøger, artikler m.v.). Trykt såvel som utrykt kildemateriale opføres i en særskilt fortegnelse.

11. Procesdel

Ifølge studieordningen er et delmål med P3, at den studerende får færdigheder i at reflektere over hensigtsmæssige organiseringer af projektarbejdet med henblik på at styrke egen læring og læreprocesser i relation hertil. For at implementere disse krav bør procesdelen i rapporten typisk indeholde:

- Kort beskrivelse af vigtige elementer i måden, gruppen har arbejdet på, og argumentation for, at netop disse elementer er vigtige at hæfte sig ved i netop jeres gruppe (stikord: kommunikation, organisation, samarbejde med vejleder, informationssøgning, forudsætninger, samarbejdsaftaler, roller, læringsstile eller andet, I vurderer, har haft væsentlig betydning for jeres gruppebaserede projektarbejde).
- Analyse af fordele og ulemper ved jeres måde at arbejde på i relation til gruppemedlemmers egen læring og det gruppebaserede projektarbejde som helhed.
- Refleksioner over fremtidige hensigtsmæssige måder, gruppens projektarbejde bør organiseres på - altså et fremadrettet perspektiv, der tager afsæt i analysen af ovenstående.
- Procesdelen bør ikke fylde mindre end 5 sider.

Den samlede projektrapport må højst fylde *80 normalsider* á 2400 enheder eller 300 ord. Sidetallet er inkl. litteraturliste, eventuelle bilag, procesdel, osv. For individuelle må rapporten max. fylde 30 sider inkl. litteraturliste, eventuelle bilag m.m.

Tema – forelæsningsrække (1-8)

v/ Helge Gamrath og Knud Knudsen

1. Europa 1700 – 1914. Hovedlinjer

En generel introduktion til periodens overordnede udviklingslinjer og hovedtemaer, samt projektemner.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 11-35 og s. 300-306.

2. 1700-tallet – Oplysningstiden

Fra religion til fornuft. Erfaring og viden vinder frem via engelske og franske tænkere ("Encyclopædien") kulminerende med det 19. århundredes tyske frodige åndsliv.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 133-210.

3. Den franske revolution

Revolutionens årsager, forløb og konsekvenser for opkomsten af det moderne Europa, herunder den historiografiske diskussion om, hvordan vi skal forstå revolutionen.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 211-260.

4. Markedsøkonomiens udvikling

Den økonomiske udvikling fra feudal organisering af økonomien, handelskapitalisme, den industrielle revolution og til udviklingen af det moderne lønarbejde og markedsøkonomien.

Litteratur: Rolf Petter Amdam m.fl.: *Markedsøkonomiens udvikling* (2005), s. 23-43, s. 79-109, s. 155-183.

5. Den intellektuelle revolution

Temaer som sekularisering, romantik, rationalisme og empirisme, men også de forskellige reaktioner imod rationalisme og "fornuftsstyre" omkring 1900.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 263-271, s. 191-210; Michael Biddiss: "Intellectual and cultural revolution, 1890 – 1914", i Paul Hayes (ed.): *Themes in Modern European History 1890-1945* (Routledge, 1997), s. 83-105.

6. Nationen – nye kollektive identiteter

Teorier om nationalisme, nation og national identitet. Nationalismens og nationalstaternes udvikling i Europa fra slutningen af 1700-tallet til 1914.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 26-35, s. 249-262, Anthony D. Smith: *National Identity* (Penguin, 1991), s. 19-28 og 79-98; Benedict Andersson: *Imagined Communities* (Verso, 1996), s. 19-28 og 79-98 og Benedict Andersson, s. 1-7.

7. Fra undersåt til borger

De politiske teorier om folkesuveræniteten, folkelig repræsentation i et lands politiske styre, plus udviklingen af de nye politiske hovedstrømninger: Liberalisme, socialisme og konservatisme.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 191-227. ; M.S. Anderson: *The Ascendancy of Europe 1815-1914* (London & New York: Longman, 9. udg. (opr. 1972) 1996), s. 100-120.

8. Det internationale system

Opkomsten af ”det internationale system”, international politik og historie fra den westphalske fred til 1.verdenskrig.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s. 122-132 og Philip Bell, ”Origins of the war of 1914” i Paul Hayes (ed.): *Themes in Modern European History 1890-1945* (Routledge, 1997), s. 106-128; Lennart Berntson m.fl.: *Europa 1800-2000* (Roskilde Universitetsforlag, 2003), s. 144-155.

Videnskabsteori

v/Michael F. Wagner

Videnskabsteori handler om, hvad videnskab er for noget, og hvordan betingelserne for at lave videnskab, altså producere ny erkendelse, i tidens løb har udviklet sig. Derfor kan man med god ret kalde videnskabsteori for et *meta-fag*, altså et fag omhandlende faget selv, der siger noget generelt om betingelserne for det at dyrke videnskaben, men ikke diskuterer den konkrete vidensudvikling som sådan. Faget videnskabsteori handler om metoder og teorier for historiefaget, hvordan man kan bedrive en videnskabelig historieforskning, men ikke, hvad der skete ved den ene eller den anden historiske begivenhed.

Historievidenskaben hører traditionelt ind under humanioras genstandsområde. Derfor spiller den generelle erkendelsesteoretiske udvikling i de andre humaniorafag også en central rolle for at forstå udviklingen af historiefagets teorier og metoder. Det rejser hele tiden en afgrænsningsproblematik, hvad er historie i forholdet til de andre humaniorafag, både når det gælder lighedspunkter og forskelle i genstandsfelt og metoder. Hvor er der ligheder, hvad er forskellen.

Historievidenskaben er en samfundsvidenskab som står i en vis modsætning til de systematiske samfundsvidenskaber, men samtidig har historieskrivningen i tidens løb høstet megen inspiration fra denne side. Hvordan historiefaget forholder sig til og afgrænser sig fra de andre samfundsvidenskaber er således en anden central problemstilling i videnskabsteorien.

Historievidenskaben, de andre humaniorafag og i særdeleshed de systematiske samfundsvidenskaber har i det tyvende århundrede ligget under for de store resultater

som de naturvidenskabelige fag og lægevidenskaben har kunnet opvise i kraft af den positivistiske videnskabsteori. Hvordan har den naturvidenskabelige tænkemåde påvirket udfoldelsen af humanvidenskaben og de teoretiske diskussioner af erkendelsens muligheder og metoderne for at bedrive videnskaben i praksis. Det er en tredje central problemstilling for videnskabsteorien.

Faget videnskabsteori bygger på videnskabens historiske udvikling. Humanistisk videnskabsteori behandler de forskellige måder, hvorpå forskningen har udfoldet sine bestræbelser for at kunne erkende menneskets udvikling, hvordan har man i tidens løb forsøgt at undersøge, forstå og konstruere sig frem til menneskets historiske udvikling, hvilke institutioner har båret videnskabens erkendelser ud i samfundet. Hvad er videnskabens samfundsmæssige funktion. I fokus står først og sidst videnskabelighedens konkrete udformning af selve historiefaget. Dernæst videnskabshistoriens udvikling i det hele taget og endelig de videnssociologiske måder erkendelsen er blevet ordnet på igennem tiden. Et meta-fag med andre ord.

Videnskabshistoriske temaer som vil blive berørt i forelæsningsrækken

Videnskabsteoretiske problemer

Objektivitet i videnskaben. Forskning og formidling. Ren og anvendt videnskab. Determinisme og kausalforklaringer. Den hermeneutiske cirkel. Verifikation og falsifikation som metode.

Videnskabsteoretiske retninger

Positivism. Marxisme. Kritisk teori. Strukturalisme. Postmodernisme. Diskursanalyse.

Videnskabsteoretikere

Karl Poppers kritiske rationalisme. Max Webers idealtyper. John Stuart Mills fænomelisme. Wilhelm Diltheys åndsvidenskab. Michel Foucaults vidensarkæologi.

Historieteoretiske retninger

Den historiske materialisme. Universalhistorie. Historisme. Positivism. Strukturalisme.

Historikertraditioner

Historismen i Danmark. Den danske radikale tradition. Annales-skolen. Britisk socialhistorie. Mentalitetshistorie. Kulturhistorie. Biografi og personalhistorie. Lokalhistorie. Teknologihistorie.

Historievidenskabens problemer

Hvad er fortiden som genstandsfelt for et fænomen? Hvad er historiens drivkræfter? Er historie en åndsvidenskab eller en samfundsvidenskab. Historievidenskabens mellem formidling og fortælling. Hvad kan vi lære af historien?

Kendte historikere, deres teorier og deres uenigheder

Her er der mange og vidt forskellige muligheder, kun fantasien sætter egentlige grænser for udfoldelsen. Når det gælder bestemte historikere, er det ikke, hvad

de fandt ud af, men hvordan de gjorde det, altså deres teorier og metoder, som er det interessante spørgsmål at undersøge. Når det gælder kontroverser over større spørgsmål, er det ikke det rigtige svar, som er interessant, men derimod, hvorfor der hersker uenigheder mellem forskerne i synet på sagen, som er det væsentlige at afklare.

Videnskabsteori – forelæsningsrække (1-6)

1. Introduktion til historieteorien og historiografien

Teknik, Metode, Teori, Filosofi.

Peter Burke: Introduction: Concepts of Continuity and Change. *The New Cambridge Modern History, XIII*. Cambridge, 1979.

Bernhard Eric Jensen: Historisme. Finn Collin, Simo Køppe (red): *Humanistisk videnskabsteori*. København, 1995.

Peter Burke: History and Social Theory. Central Concepts. Cambridge, 1992.

2. Historie og sandhed. Metoder til at erkende historien

Det funktionelle kildebegreb og socialkonstruktivismen.

Helge Paludan: Cairos røde rose. Noget om historikernes kildebegreb. *Den jyske Historiker, 50*. Aarhus, 1990.

Steen Busck: Historie og Sandhed. *Den jyske Historiker, 50*. Aarhus, 1990.

B. Jacobsen, F. Collin: Kritisk rationalisme og paradigmer. Finn Collin, Simo Køppe (red): *Humanistisk videnskabsteori*. København, 1995.

3. Tid og historie. En fænomenologi

Disciplinering, industrialisme, modernisering og fremskridt

J. Frykman, O. Löfgren: Manniskan och tiden. *Den kultiverade Människan*. 1979.

H. Horstbøll: "Ny Stil". Sekelskifte, tronskifte og kalenderreform 1699-1700. *Den jyske Historiker, julenummer 1999*.

E.P. Thompson: Time, Work-discipline, and Industrial Capitalism. *Past and Present*, 37, 1967.

4. Historiens mening og mål. Teleologi

Idealisme og materialisme. Den historiske materialisme. Det produktivistiske verdensbillede.

N.F. Christiansen: Den marxistiske historieopfattelse. En introduktion. *Historisk Tidsskrift*, 12. Rk. 6. Bd.

K. Marx: Til kritikken af den politiske økonomi. *MEUS*, bd.1. København, 1976.

K. Popper: Har historien en mening? *Kritisk rationalisme*. København, 1973.

5. Historie og teknologisk determinisme

Begivenhed, mentalitet og struktur.

Michael F. Wagner: Tjenerinde for håndværk og industri. Den ny teknologihistories bidrag til en teknologiteori. *Den jyske Historiker*, nr. 61, november, 1992.

R.L. Heilbroner: Do Machines make History? *The dilemma of technological determinism*, 1994.

Bruce Bimber: Three faces of technological determinism. *The dilemma of technological determinism*, 1994.

6. Historiens vendinger. Stor og lille historie

Den videnskabelige historieforsknings storhed og fald.

End of history eller fortællingens genkomst.

U. Østergaard: Efter den videnskabelige historieforsknings storhed og fald. Manus, 1991.

J.C. Manniche: En uvidenskabelig historie? - dansk historieforskning før det' kritiske gennembrud'. E. Christiansen, mfl (red): *Historiens ansigter*. Århus, 1991.

E. Hobsbawm: From social history to the history of society. *On History*, 1999.

Litteratur- og informationssøgning

I forlængelse af temaforelæserne gives en introduktion til litteratur- og informationssøgning. Formålet er at lære jer at gå systematisk til værks for at finde den centrale og mest relevante litteratur om emnet og at give jer viden om lødige historiske opslagsværker. Introduktionen følges op af øvelser i litteratursøgning med fokus på jeres projekter.

Samlet litteraturliste, forløb D

Knud J.V. Jespersen: *Stat og nation. Den europæiske civilisation 1500-1900*. Odense: Odense Universitetsforlag, 1999.

Kompendium til Forløb D: "Det moderne samfunds tilblivelse" v/Helge Gamrath, Knud Knudsen & Michael F. Wagner. Aalborg: Det Samfundsvidenskabelige Basisår, Forår 2008.